

VAR STÅR STENEN?

Lägesbeskrivning till förefintliga skånska runstenar

När jag häromåret fick för mig att jag skulle titta närmare på våra skånska runstenar ute i verkligheten, tänkte jag mig att det funnes en samlad, ändamålsenlig och dagsgill översikt med lägesbeskrivningar att rådfråga vid uppletandet av stenarna runt om i landskapet. Därvidlag blev jag dock en aning besviken; jag fann mig hänvisad till Lis Jacobsens och Erik Moltkes standardverk *Danmarks runeindskrifter* (= DR, København 1942), som i detta hänseende visade sig vara dels föråldrat i några fall, dels icke alltid så entydigt, till Erik Moltkes *Runerne i Danmark og deres oprindelse* (København 1976), som är mycket knapphändig i lägesbeskrivningarna, och till Niels Åge Nielsens *Danske Runeindskrifter* (København 1983), som endast upptager ett mindre urval. Dessa verks lägesbeskrivningar jämförde jag och jämkade samman. Jag vände mig också till Historiska museet i Lund, där protokoll och kartor från Riksantikvarieämbetets fornlämningsinventeringar förvaras, och där jag fick mycket välvillig och tillmötesgående hjälp av antikvarien Anders Ödman och museiassistenten Hampus Cinthio. Några andra framställningar än de redan nämnda kände dock ej heller de till.

Jag har sedan i omgångar givit mig ut på runstensjakt i det skånska landskapet, för det mesta på cykel. Nog så ofta har både eget snokande och spörsmål bland bygdens folk fått fullständiga handböckernas uppgifter, innan den eftersökta stenen lyckligt kunnat hittas. Någon enstaka gång har svårigheterna berott på att ej heller de nyare böckerna uppgivit rätt ställe för nuvarande förhållanden, men vanligtvis på att böckernas uppgifter varit alltför knapphändiga; "i slotsparken" är icke i allo entydigt, när man står inför en omfattande slottsanläggning.

För att råda bot på dessa besvärligheter för den som vill uppsöka de skånska runstenarna på ort och ställe har jag dristat mig att göra denna lilla sammanställning. Den vill i all enkelhet vara det jag trodde redan fanns, en klar och tydlig, samlad och nugill uppställning över förefintliga skånska runstenar – till fromma för envar runstensbegiven på vift i Skåne. Sammanställningen handlar således om Skånes runstenar, stående på ursprungligt ställe eller flyttade. (Utanför Skånes gränser återfinns numera en skånsk sten: Lunda-stenen (DR 315) i København, n:r 30 i min lista.) Vidare omfattar den bara förefintliga stenar, alltså icke alla de nu förkomna runstenar som en gång funnits inom landskapets gränser, och bara runstenar, icke några

lösfynd, kalkristningar eller runförsedda dopfunter. Sammanlagt 52 stenar får man med denna avgränsning.

Jag har ställt upp stenarna efter samma ordning som i *Danmarks runeindskrifter*, vars numrering också återgivs (DR 258-350 med luckor enligt ovan). Nyfyndet Älleköpingsstenen är dock infogad i sitt rätta härads-sammanhang (nämligen Gärds hd, n:r 51 nedan). Utöver DR-numren har jag även försett stenarna med en löpande numrering, som går igen på den karta som återfinns sist. I fråga om stenarnas namn har jag känt mig oförhindrad att i vissa fall ändra DR:s beteckning efter fyndssocken till ett namn efter fyndby eller -gård, framförallt när det gällt att åtskilja stenar funna i samma socken. Istället för DR:s rätt torrt klingande Skårby-stenen 1 och 2 talar jag om Gussnava-stenen (funnen vid Gussnava gård (och med detta namn ingående i ristningen!), n:r 16 nedan) och Skårby-stenen (funnen i kyrkbyn, n:r 17 nedan). När mer än en sten hittats i själva kyrkbyn, har jag dock nöjt mig med de föga påhittiga beteckningarna 1 och 2. Ett *nu* i lägesbeskrivningen anger att stenen i fråga har flyttats bort från fyndssocknen och nu återfinns utanför denna; har stenen flyttats inom socknen, utmärkes detta icke särskilt.

Dessa blad tillägnas min broder Ola, som troget och tålmodigt har följt mig runt om i vårt vackra Skåne på spaning efter runförsedda stenar.

Hässleholm och Lund i juni 1992

Alla lägesbeskrivningarna (utom n:r 1, 33, 35 och 41) granskade på ort och ställe och i förekommande fall rättade juli 2000–januari 2001. Dessutom har tillägg gjorts av nyfyndet i Färlöv, infogat som n:r 52.

- 1 **Bösarp-stenen** (DR 258), Bösarps sn, Skytts hd, *nu*: två brottstycken (varav ett med runor) i ett källarutrymme på Historiska museet, Lund
- 2 **Fuglie-stenen 1** (DR 259), Fuglie sn, Skytts hd, på en kulle i trädgården närmast norr om kyrkan och ungefär i höjd med dess kor ("handlarens trädgård")

- 3 **Fuglie-stenen 2** (DR 260), Fuglie sn, Skytts hd, på kyrkogården snett framför (nordväst om) kyrkans torn
- 4 **Fosie-stenen** (DR 262), Fosie sn, Oxie hd, på kyrkogården snett framför (nordväst om) kyrkans torn
- 5 **Vismarlöv-stenen** (DR 264), Hyby sn, Bara hd, vid Vismarlövs bygata på dess södra sida knappt 100 m väster om den nordgående vägen (skyltad) mot Kongsmarken och 30 m innanför (norr om) östvästliga landsvägen genom Vismarlöv
- 6 **Hjärup-stenen** (DR 266), Uppåkra sn, Bara hd, inne i Hjärups samhälle på en liten kulle invid södra utkanten av trädgården till gården Stenshög (adress Hjärupsvägen 26), belägen omkr. 500 m väster om gamla landsvägen mot Malmö och drygt 100 m norr om landsvägen mot Lomma, stenen synlig från gatan Hjärupsvägen (som löper åt nordväst från Lomma-landsvägen med början omkr. 300 m väster om Malmö-landsvägen)
- 7 **Östra Vemmenhög-stenen** (DR 268), Ö. Vemmenhögs sn, Vemmenhögs hd, invid (söder om) den gamla vägen in i kyrkbyn omkr. 200 m sydost om kyrkan
- 8 **Jordberga-stenen** (DR 269), Källstorps sn, Vemmenhögs hd, i Jordbergas park på västra sidan av en liten väg, som löper omkr. 50 m innanför (öster om) och längs med nord-sydliga landsvägen 2 km norr om Källstorps kyrka, 200 m söder om parkdammen och sydväst om den höga stenbyggnad som ligger sydost om dammen
- 9 **Skivarp-stenen** (DR 270), Skivarps sn, Vemmenhögs hd, *nu*: invid runstenskullen i Lundagård, Lund, strax nordost om springvattnet framför (öster om) universitetshuset (en av sex runstenar därsammastädes)
- 10 **Tullstorp-stenen** (DR 271), Tullstorps sn, Vemmenhögs hd, på kyrkogårdens övre (östligaste) del vid en liten kulle bakom (ostsydost om) kyrkan
- 11 **Solberga-stenen** (DR 275), Solberga sn, Vemmenhögs hd, i Torsjö gårds park till vänster (åt nordost till) omedelbart framför (norr om) huvudbyggnaden, knappt 2 km väster om Solberga kyrka
- 12 **Örsjö-stenen** (DR 276), Örsjö sn, Vemmenhögs hd, i en träddunge i utkanten av trädgården till (och öster om) Örsjögården, den kringbyggda gården invid (norr om) kyrkan, alldeles utanför muren till kyrkogården i dess nordöstra hörn
- 13 **Rydsgård-stenen** (DR 277), S. Villie sn, Ljunits hd, i godset Rydsgårds park (4 km norr om samhället Rydsgård) 200 m bakom (norr om) själva slottsbyggnaden över en liten sjö, ett ställe som kan nås norrifrån medels en skogsstig, som börjar vid (en parkering invid) den nord-sydliga landsvägens västra sida omkr. 500 m nordost om slottet

- 14 **Västra Nöbbelöv-stenen** (DR 278), V. Nöbbelövs sn, Ljunits hd, vid prästgårdens uppfart omedelbart utanför (söder om) den södra kyrkogårdsmuren
- 15 **Sjörup-stenen** (DR 279), Sjörups sn, Ljunits hd, alldeles invid (väster om) ingången till kyrkogården sydost om gamla kyrkan, ett stycke (kopierat i den resta stenen) ännu kvar i nedre nordvästra delen av brovalvet till den norra (gamla) bron över Skivarpsån i Skivarps östra utkant (Sockerbruksvägen)
- 16 **Gussnava-stenen** (DR 280), Skårby sn, Ljunits hd, *nu*: vid Kulturen, Lund, på en gräsmatta till höger (åt söder till) utanför (väster om) huvudbyggnaden (en av fyra runstenar därsammastädes)
- 17 **Skårby-stenen** (DR 281), Skårby sn, Ljunits hd, i kyrkogårdsmurens yttersida norr om kyrkan
- 18 **Hunnestad-stenen 1** (DR 282), Skårby sn, Ljunits hd, *nu*: på Kulturen, Lund, i huvudbyggnaden omedelbart till höger (åt söder) innanför ingången (tillsammans med n:r 19 och DR 284, en bildsten från Hunnestad)
- 19 **Hunnestad-stenen 2** (DR 283), Skårby sn, Ljunits hd, *nu*: på Kulturen, Lund, i huvudbyggnaden omedelbart till höger (åt söder) innanför ingången (tillsammans med n:r 18 och DR 284, en bildsten från Hunnestad)
- 20 **Bjäresjö-stenen 1** (DR 287), Bjäresjö sn, Herrestads hd, på kyrkogården söder om kyrkan invid dess torn
- 21 **Bjäresjö-stenen 2** (DR 288), Bjäresjö sn, Herrestads hd, *nu*: vid Kulturen, Lund, på en gräsmatta till höger (åt söder till) utanför (väster om) huvudbyggnaden (en av fyra runstenar därsammastädes)
- 22 **Bergsjöholm-stenen** (DR 289), Bjäresjö sn, Herrestads hd, i södra delen av Bergsjöholms park, omkr. 300 m norr om europavägen mellan Ystad och Malmö, söder om själva slottsbyggnaden och drygt 100 m öster om vägen upp till godset
- 23 **Krageholm-stenen** (DR 291), Sövestads sn, Herrestads hd, i Krageholms park på en grönyta framför (omkr. 50 m söder om) själva slottsbyggnaden, strax invid (åt sydväst) också DR 290, en bildsten
- 24 **Baldringe-stenen** (DR 294), Baldringe sn, Herrestads hd, på kyrkogården vid dess ytterkant strax väster om kyrkan
- 25 **Hällestad-stenen 1** (DR 295), Hällestads sn, Torna hd, i sydöstra hörnet av kyrkans yttervägg
- 26 **Hällestad-stenen 2** (DR 296), Hällestads sn, Torna hd, i kyrkans östra yttervägg (åt norr till)
- 27 **Hällestad-stenen 3** (DR 297), Hällestads sn, Torna hd, i kyrkans östra yttervägg (åt söder till)

- 28 **Sjöstorp-stenen** (DR 298), Dalby sn, Torna hd, *nu*: vid Kulturen, Lund, på en gräsmatta till höger (åt söder till) utanför (väster om) huvudbyggnaden (en av fyra runstenar darsammastädes)
- 29 **Allhelgona-stenen** (DR 314), Lund, Torna hd, i Lunds universitetsbiblioteks huvudbyggnad (på Helgonabacken), mitt på golvet till höger (åt öster till) i försalen utanför själva biblioteksutrymmena, också kallad "Lundagård-stenen" (tidigare stående på runstenskullen i Lundagård)
- 30 **Lunda-stenen** (DR 315), Lund, Torna hd, *nu*: vid Bispegården i København, snett emot (nordväst om) Vor Frue Kirke (domkyrkan) respektive (västsydväst om) universitetshusets gavel, på väggen inne i portgången (till Nørregade 11) i dess nordvästra (övre högra) del omkr. 10 m innanför träportarna ut mot gatan
- 31 **Norra Nöbbelöv-stenen** (DR 316), N. Nöbbelövs sn, Torna hd, *nu*: invid runstenskullen i Lundagård, Lund, strax nordost om springvattnet framför (öster om) universitetshuset (en av sex runstenar darsammastädes)
- 32 **Vallkärra-stenen** (DR 317), Vallkärra sn, Torna hd, *nu*: invid runstenskullen i Lundagård, Lund, strax nordost om springvattnet framför (öster om) universitetshuset (en av sex runstenar darsammastädes)
- 33 **Håstad-stenen** (DR 318), Håstads sn, Torna hd, bara ett brottstycke kvar, *nu*: i ett källarutrymme på Historiska museet, Lund
- 34 **Ålstorp-stenen** (DR 321), V. Karaby sn, Harjagers hd, mitt i en liten, sluttande inhägnad alldeles invid (norr om) landsvägen från Kävlinge mot Landskrona omkr. 1 km väster om Dösjebro och snett emot en liten avfartsväg söderut mot Furuhill
- 35 **Stora Harrie-stenen** (DR 324), St. Harrie sn, Harjagers hd, i kyrkans södra innervägg längst ned (åt väster) i långskeppet (bakom bakersta bänkraden)
- 36 **Dagstorp-stenen** (DR 325), Dagstorps sn, Harjagers hd, *nu*: vid Kulturen, Lund, på en gräsmatta till höger (åt söder till) utanför (väster om) huvudbyggnaden (en av fyra runstenar darsammastädes)
- 37 **Holmby-stenen** (DR 328), Holmby sn, Frosta hd, på kyrkogården söder om kyrkan invid dess torn
- 38 **Östra Gårdstånga-stenen** (DR 329), Gårdstånga sn, Frosta hd, i Flyinge samhälle på en liten grönyta invid och norr om öst-västliga landsvägen omkr. 100 m väster om avfarten söderut mot S. Sandby
- 39 **Gårdstånga-stenen 1** (DR 330), Gårdstånga sn, Frosta hd, *nu*: invid runstenskullen i Lundagård, Lund, strax nordost om springvattnet framför (öster om) universitetshuset (en av sex runstenar darsammastädes)

- 40 **Gårdstånga-stenen 2** (DR 331), Gårdstånga sn, Frosta hd, *nu*: invid runstensskullen i Lundagård, Lund, strax nordost om springvattnet framför (öster om) universitetshuset (en av sex runstenar däsammastädes)
- 41 **Örja-stenen** (DR 333), Örja sn, Rönnebergs hd, *nu*: i ett källarutrymme på Historiska museet, Lund
- 42 **Västra Strö-stenen 1** (DR 334), V. Strö sn, Onsjö hd, på en liten höjd mitt ute i åkern knappt 50 m söder om vägen mot Ö. Karaby, drygt 200 m sydväst om kyrkan (tillsammans med n:r 43)
- 43 **Västra Strö-stenen 2** (DR 335), V. Strö sn, Onsjö hd, på en liten höjd mitt ute i åkern knappt 50 m söder om vägen mot Ö. Karaby, drygt 200 m sydväst om kyrkan (tillsammans med n:r 42)
- 44 **Valleberga-stenen** (DR 337), Valleberga sn, Ingelstads hd, *nu*: invid runstensskullen i Lundagård, Lund, strax nordost om springvattnet framför (öster om) universitetshuset (en av sex runstenar däsammastädes)
- 45 **Glemminge-stenen** (DR 338), Glemminge sn, Ingelstads hd, i kyrkogårdsmurens yttersida öster om kyrkan ut mot en byväg i Glemmingebro
- 46 **Stora Köpinge-stenen** (DR 339), St. Köpinge sn, Herrestads hd, på kyrkogården bakom (öster om) kyrkan
- 47 **Östra Herrestad-stenen** (DR 343), Ö. Herrestads sn, Ingelstads hd, på kyrkogården alldeles innanför dess västra mur
- 48 **Simris-stenen 1** (DR 344), Simris sn, Järestads hd, vid (söder om) grusgången utanför kyrkogårdens grindar öster om kyrkan (bredvid n:r 49)
- 49 **Simris-stenen 2** (DR 345), Simris sn, Järestads hd, vid (söder om) grusgången utanför kyrkogårdens grindar öster om kyrkan (bredvid n:r 48)
- 50 **Norra Åsum-stenen** (DR 347), N. Åsums sn, Gärds hd, i kyrkans vapenhus i dess sydöstra (övre högra) hörn
- 51 **Älleköpinge-stenen** (Nyfynd 1965), f. d. Älleköpinge sn, Gärds hd, denna sn nu förd till Åhus sn, Villands hd, *nu*: i ett lagerutrymme på läns museet (Regionmuseet) i Kristianstad
- 52 **Färlöv-stenen** (Nyfynd 1998), Färlövs sn, Villands hd, alldeles invid och öster om nord-sydliga landsvägen genom Färlöv, omkr. 200 m söder om korsningen sydost om kyrkan
- 53 **Hästveda-stenen** (DR 350), Hästveda sn, Ö. Göinge hd, i kyrkans vapenhus på dess norra (vänstra) vägg